

Ås, 27.10.2022

Høringsinnspill – forskrift om hold av høns og kalkun

Nettverk for dyrs frihet takker for muligheten til å komme med våre innspill til høringen av forskrift om hold av høns og kalkun. Nedenfor følger våre innspill til utkastet til oppdatert forskrift. Vi ønsker særlig å knytte med en del kommentarer til «dyrevelferdsprogrammene» for slaktekylling, kalkun og verpehøns. Samtidig ønsker vi en helhetlig gjennomgang av forskriften velkommen. Vi er glade for at Mattilsynet planlegger en slik revisjon, der det også i større grad vil tas hensyn til dyrenes positive emosjoner og mulighet for å utøve naturlig atferd.

Innholdsfortegnelse

1. VAGLE TIL KALKUN - §9	2
1. MILJØBERIKING - §17B	3
2. SPOREAMPUTASJON - §21, FØRSTE LEDD, TREDJE PUNKTUM	3
3. BEDØVELSE VED AMPUTASJON - §21, ANNET LEDD	4
4. KRAV TIL INNREDEDE BUR - §29.....	5
5. «DYREVELFERDSPROGRAM» - §29A, §35A, §35B, §37 M.M.	7
6.1 PRIVATISERING AV REGELVERKET	7
6.2 MANGELFULL EFFEKT OG BRUDD PÅ KONTROLLFORORDNINGEN	8
6.3 DELTAKELSE I «DYREVELFERDSPROGRAM» BØR IKKE TILLATE DÅRLIGERE DYREVELFERD	9
6.4 FORVALTNING, TRANSPARENS OG EFFEKTIVISERING AV TILSYNSARBEID.....	9
6. DYREVELFERDSPLAN - §29B, §35C, §37A	11
7. KILDER	12

1. Vagle til kalkun - §9

Det er positivt at Mattilsynet opprettholder kravet om vagle for foreldre dyr av slaktekyllingraser. Nettverk for dyrs frihet ser imidlertid på det som bekymringsverdig at det ikke innføres et krav om vagle eller plattform for kalkun. Som Vitenskapskomiteen for mattrygghet (2016) påpeker, kan mangel på vagle til kalkun utgjøre en fare for påkjenning for dyrene. Selv om det ikke finnes store mengder med forskning på utforming av vagler til kalkun, viser forsøk at også kalkuner er høyt motivert til å bruke vagler, og at mange benytter dette når de har mulighet (Bircher et al., 1996; Crowe & Forbes, 1999; Martrenchar et al., 2001).

Særlig første halvdel av oppføringstiden (frem til uke 9/10) ble vaglene aktivt brukt (Crowe & Forbes, 1999; Martrenchar et al., 2001), og det antas at reduksjonen i vaglebruk etter uke 10 hovedsakelig skyldes behov for bredere vagler etterhvert som kalkunenes vekt øker (Martrenchar et al., 2001). Dette bekreftes også av Bircher et al. (1996), som viste at en betydelig større andel kalkuner hvilte i høyden også ved høy vekt, når de kunne bruke ramper for å komme seg opp på plattformene.

En fersk sveitsisk studie (Stratmann & Ringgenberg, 2022) viser også høy bruk av plattformer for kalkun når dette tilgjengeliggjøres for dem. Tilføring av vagler førte i følge Crowe and Forbes (1999) til en stor og signifikant reduksjon i fjørhacking, mens tilføring av halm hadde ingen liknende effekt. Tilføring av vagler kan også medføre redusert dyretetthet på bakken, og således økt velferd for kalkunene.

Som Mattilsynet påpeker, finnes det lite forskning på området. Det faktum at fjørfeindustrien ikke har valgt å legge midler i forskning på et så grunnleggende atferdsbehov for kalkun, bør ikke frita dem fra plikten til å oppfylle behovet. Slik vi ser det er det lite som tilsier at mer forskning på området vil dukke opp dersom man fortsetter å ikke kreve bruk av vagle. På motsatt side vil et krav om bruk av vagle/opphøyet hvilested for kalkun kunne motivere industrien til selv å finansiere forskning på hva slags vagler som har best effekt for kalkuner. Vi mener derfor at det burde inkluderes et krav om vagle/opphøyet hvilested for kalkuner i forskriften. Slik vi ser det er ikke forslag §17b konkret nok til å sikre at vagleatferden til kalkun tilfredsstilles, og det bør derfor tas inn et mer presist krav i forskriftens §9a, som presiserer en plikt til å tilgjengeliggjøre vagle/opphøyet hvilested for kalkun, herunder rampe til vaglen/plattformen for kalkun eldre enn 6 uker.

Forslag: Forskriftens §9a endres til å også omfatte kalkun.

1. Miljøberiking - §17b

Nettverk for dyrs frihet stiller seg generelt positive til at det tas inn krav om miljøberiking i forskriften. Miljøberiking er essensielt for å sikre dyrene mulighet til å utøve naturlig atferd, og stimulerer til positive emosjoner. Samtidig mener vi det på sikt bør jobbes for at mer komplekse berikede miljøer, i form av uteområder med gress, trær og liknende, blir tatt i bruk også i konvensjonell fjørfeproduksjon. Et slikt kompleks utendørs levemiljø kan være med på å styrke dyrevelferden for kylling (f.eks. Johanssen & Sørheim, 2019; Sanchez-Casanova et al., 2019; sans et al., 2021) og potensielt bedre kjøttkvaliteten (Chen et al., 2013). Studier viser imidlertid at så høy dyretetthet hos slaktekylling som forskriften tillater, kan redusere bruken av miljøberikelser (De Jong & Goërtz, 2017). En reduksjon i maksimal tillatte dyretetthet vil derimot kunne øke bruken av miljøberikelser. Dette indikerer at den høye dyretettheten som forskriften tillater er med på å forhindre naturlig atferd for slaktekylling og dermed redusere velferden. Det anbefales derfor at øvre grense for dyretetthet reduseres, slik at miljøberikelsen i større grad kan benyttes av fuglene.

Bruken av svært hurtigvoksende raser i kyllingindustrien har også påvirkning på bruken av miljøberikelse. Flere studier viser at sakte- eller semi-saktevoksende raser i vesentlig større grad benytter seg av komplekse miljøberikelser, sammenliknet med hurtigvoksende raser (A. Riber et al., 2018).

Forslag: Den maksimale tillatte dyretettheten for slaktekylling reduseres. I forbindelse med den planlagte revideringen av forskriften innarbeides et forbud mot hurtigvoksende kyllingraser, samt et krav om etablering av utearealer for nybygg og på sikt også for eksisterende kyllingfarmer.

2. Sporeamputasjon - §21, første ledd, tredje punktum

Vi er glade for at Mattilsynet uttaler at «målet må være et fullt forbud» mot sporeamputasjon hos haner. Vi reagerer likevel på at Mattilsynet foreslår å fortsatt tillate amputasjon av sporer hos haner frem til 2030.

Som Mattilsynet viser til, tillater Dyrevelferdsloven (2009, §9) bare amputasjon av friske kroppsdeler dersom det «foreligger en forsvarlig grunn» til det ut fra dyras helse. Dette må også sees i sammenheng med dyrevelferdslovens §1 og §3, der det framgår at dyr skal beskyttes mot fare for «unødige påkjenninger og belastninger». Når det er slik at flere virksomheter allerede har testet ut, og sluttet med praksisen med amputasjon av tær hos avlshaner (Danish Veterinary and Food Administration, 2021; Mattilsynet, 2022a), kan det vanskelig sies å være nødvendig å fortsette praksisen med slike amputasjoner.

Selv om det eksisterer lite forskning på sporeamputasjon hos haner, viser forskning at det utvilsomt er forbundet smerte med praksisen (Fiks & De Jong, 2007; Gentle & Hunter, 1988; A. B. Riber et al., 2018). Samtidig viser en gjennomgang fra Århus Universitet fra 2017 (Riber, 2017) at det finnes en rekke tiltak som kan settes inn for å avverge skader på hønene fra sporen, herunder alternativer oppstallingssystemer, redusert dyretetthet, avlstilltak, økt miljøberikelse og senere blanding av høner og haner. Danish Veterinary and Food Administration (2021) anbefaler derfor at praksisen med sporeamputasjon fases ut, og Nederland har allerede vedtatt å forby praksisen (Riber, 2017). Norsk fjørfeindustri har ikke selv satt inn vesentlige ressurser på å finne alternativer til sporeamputasjon, til tross for at de dyrevelferdsmessige utfordringene med praksisen har vært kjent i mange tiår. Det er lite som tilsier at utprøving av alternativer og en utfasing av sporeamputasjon vil skje av seg selv, dersom et forbud ikke vedtas. For å sikre en utfasing av sporeamputasjon mener Nettverk for dyrs frihet derfor at et totalforbud må innføres omgående, eller subsidiært at fristen må settes betydelig nærmere i tid enn det Mattilsynet foreslår i forskriftsutkastet.

Forslag: §21 første ledd tredje punktum strykes, og første ledd blir lydende: «Det skal ikke utføres inngrep på fjørfe uten at det er nødvendig for å utrede, forebygge eller behandle sykdom eller skade hos fuglen selv. Alle inngrep skal ivareta hensynet til fuglens funksjonsevne og livskvalitet. ~~Frem til 1. januar 2030 er det likevel tillatt å fjerne det ytterste tåleddet på sporen til haner for å unngå skader på høner.»~~

Subsidiært forslag: Tidsfristen i siste setning endres fra 1. januar 2030 til 1. januar 2025.

3. Bedøvelse ved amputasjon - §21, annet ledd

I forskriftsutkastet legges det opp til valgfri bruk av bedøvelse og smertebehandling. Det er allment antatt i fagmiljøet at sporeamputasjon kan være smertefullt for kyllinger, selv i ung alder. Dyrevelferdsloven skal ikke bare beskytte mot unødig påkjenning og belastning, men også mot «fare for» unødig påkjenning og belastning (Dyrevelferdsloven, 2009, §3). Frem til sporeamputasjon totalforbys, bør det umiddelbart innføres et krav om smertelindring i forbindelse med inngrepet. Vi foreslår at bestemmelsen om kastrasjon i Forskrift om hold av svin (2003, §10 annet ledd, bokstav c, annet punktum) benyttes som utgangspunkt for ordlyden.

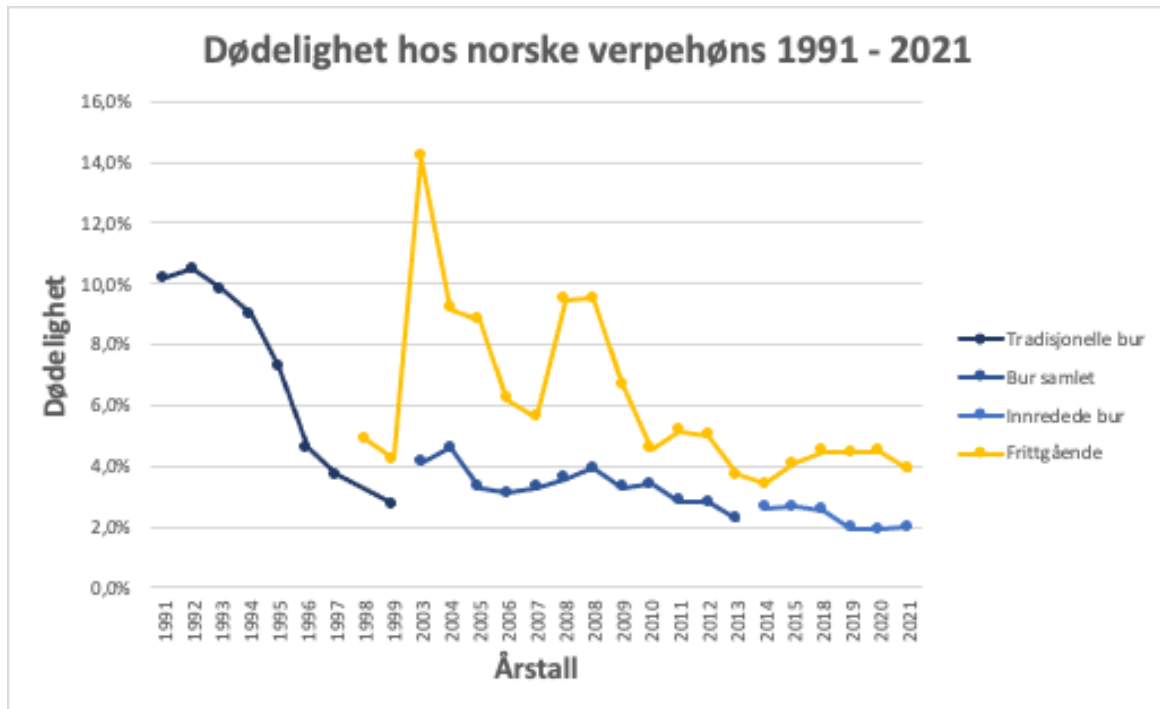
Forslag: §21 annet ledd, annet punktum endres fra å lyde: «Fuglene skal få nødvendig bedøvelse og smertebehandling» til å lyde: «Inngrepet skal skje ved bruk av bedøvelse, og det skal i tillegg til bedøvelse brukes langtidsvirkende smertebehandling i forbindelse med inngrepet»

4. Krav til innredede bur - §29

I (St.meld. nr. 12 (2002-2003)) om dyrehold og dyrevelferd het det at:

«Landbruksdepartementet på prinsipielt grunnlag [mener] at løsdrift bør være et langsiktig mål for norsk eggproduksjon. [...] V e l f e r d s f a s e r i m i d e t i d a t l ø s d r i f t e r i n g e r ennå ikke er godt nok utviklet [...] Det vil ikke bli innført krav om overgang til løsdrift før hensiktsmessige systemer er utviklet.» Også Mattilsynet (daværende Dyrehelsetilsynet) uttalte at både konvensjonelle og innredede bur legger: «betydelige begrensninger for muligheten for å ivareta dyras ulike behov» og at: «Det bør derfor, etter Dyrehelsetilsynets oppfatning, i større grad arbeides for utvikle alternative systemer [enn bur] som gir bedre mulighet for at dyra får ivaretatt fysiske og psykiske behov» (Statens Dyrehelsetilsyn - Sentralforvaltningen, 2000). En sammenfattende rapport bestilt av Mattilsynet i 2005 (Mejdell) konkluderte også med at høns hadde betydelig bedre mulighet til å utøve naturlig atferd som flaksing med vingene, strøbadning, vagling, utforskning og forsøkingatferd ved frittgående drift, sammenliknet med oppstalling i innredede bur. Samtidig ble særlig den høye dødeligheten for frittgående høns trukket frem som en begrunnelse for å ikke forby burproduksjon enda.

Siden den gang har utviklingen innen løsdrift for fjørfe vært enorm. Mens 87 % av norske høner ble holdt i nakne eller innredede bur i 2003, levde bare 6,5 % av norske høner i bur i 2020/2021 (Animalia, 2021a). Løsdriftens «barnesykdommer» har blitt håndtert, og dødeligheten har stuft. Fra et toppnivå på 14,2% i 2003 (Rædergård, 2009, se Figur 1), har dødeligheten blitt redusert til snaue 3,9% i 2021 (Nortura, 2022b, se Figur 1). Dette er langt under halvparten av hva dødeligheten for burhøns var på starten av 90-tallet (Rensmoen, 1995), og illustrerer at økt erfaring gir redusert dødelighet. En fersk artikkel fra Schuck-Paim et al. (2021) basert på blant annet norske data, bekrefter dette, og viser videre at en kan forvente en reduksjon i dødelighet på i snitt 0,35 – 0,65 % per år for besetninger med frittgående høns. Rapporten konkludere også med at det ikke er noen iboende forskjell i dødelighet mellom frittgående høns og burhøns. Dødelighet er ikke lenger er et argument for å unnlate å gå over til frittgående produksjon.

Figur 1: Utvikling i dødelighet for norske verpehøns fra 1991 – 2021 (Animalia, 2021b; Hestetun, 2011, 2014, 2016; Nortura, 2022b; Pedersen, 1998; Rensmoen, 1995; Rædergård, 2009; Valland & Bjerve, 1999, 2000). 2003 – 2008 gjelder dødelighet til uke 71, mens resterende år gjelder til uke 72.

Hensiktsmessige løsdrift-systemer er godt utviklet og testet, og de fleste eggprodusenter benytter i dag slike systemer. På den bakgrunn ser vi ikke lenger at det finnes grunnlag for å opprettholde adgangen til å holde høner i bur. Selv om bare 6,5 % av høneplassene i dag finnes i bursystemer, utgjør dette opp mot 300.000 individer som fortsatt oppdrettes i bur hvert år (Animalia, 2021a). For livskvaliteten til disse individene vil et nasjonalt forbud mot burproduksjon utgjøre en stor forskjell. Vi anbefaler derfor at det i forskriften innføres et totalforbud mot etablering av nye farmer med bur-hold av fjørfe, og at det legges opp til et generelt forbud mot hold av høns i bur, med en 2 års overgangsperiode. Et forbud vil ha minimale samfunnsøkonomiske konsekvenser, da det i dag bare er snakk om en ca. 30 produsenter som driver storskala med bureggproduksjon (Fjeld, 2021). Et forbud vil også forenkle tilpasningen til EUs kommende regelverksendringer på bakgrunn av «End the cage age»-initiativet (Fjeld, 2021).

Den Norske Veterinærforening støtter for øvrig et slik forbud, og har uttalt at: «Den norske veterinærforening er på prinsipielt grunnlag motstander av at fjørfe holdes i bur. Foreningen mener at slikt hold av fjørfe gjør det umulig å tilfredsstille dyras naturlige behov» (Den norske veterinærforening, 2000).

Dersom det ikke innføres et forbud mot burdrift bør burdrift som et minimum ikke omfattes av «dyrevelferdsprogrammet» for verpehøns. Dette fordi selve rammene for produksjonsformen gjør det umulig å sikre dyrene god velferd eller «gjennomføre

nødvendige tiltak for å tilfredsstille dyrevelferden», hvilket er et krav i dagens «dyrevelferdsprogram» for verpehøns (Animalia, 2020). Da bør det heller ikke være mulig å skilte med at man er deltaker i et «dyrevelferdsprogram» som har som formål: «å sikre norske verpehøners velferd» (Animalia, 2020).

Forslag: Det innarbeides et generelt forbud i §29 mot nyetablering av bur-hold av høns, og legges opp til et forbud med 2 års overgangstid for eksisterende produsenter. Burprodusenter inkluderes ikke i «dyrevelferdsprogrammet».

5. «Dyrevelferdsprogram» - §29a, §35a, §35b, §37 m.m.

Nettverk for dyrs frihet ønsker på generelt grunnlag å uttrykke stor skepsis mot den ukritiske vektleggingen av såkalte «dyrevelferdsprogram» i de siste årenes arbeid med utvikling av regelverk for produksjonsdyr. Vi stiller oss bak flertallet i Stortingets næringskomité sin vurdering av velferdsprogrammene, der de uttaler at de mener:

«velferdsgevinsten for dyrene er forholdsvis liten. Programmene handler primært om å få på plass et rammeverk for å jobbe systematisk med dokumentasjon og små forbedringer av dyrevelferden på minstenivå, som skal lønne seg for bonden.» (Stortingets næringskomité, 2022)

6.1 Privatisering av regelverket

Mattilsynet omtaler i høringsbrevet «dyrevelferdsprogrammene» som «private dyrevelferdsprogram». Utfordringene med at både regelverksutviklingen og tilsynet med regelverksetterlevelse privatiseres er mange. Privatiseringen er med på å frata politikere og forbrukere kontrollen og påvirkningen på utviklingen innen dyrevelferd i Norge. Utfallet blir en situasjon der bukken passer havresekken, og der en risikerer redusert tillit til norsk landbruk og dyrevelferdsregelverk. I «dyrevelferdsprogrammene» utvikler kjøttindustrien selv regelverket, de bestemmer selv kontrollregimet, de avtaler selv hvem som skal føre tilsyn med regelverket, og de bestemmer selv hva slags reaksjoner avvik skal få. Når Mattilsynet nå foreslår å fjerne nåværende § 35b første ledd bokstav c og § 37 annet ledd bokstav c, der det heter at «krav til avviksbehandling, inkludert utelukkelse av produsenter fra programmet», mister Mattilsynet ytterligere kontroll på «dyrevelferdsprogrammene».

Vi har forståelse for at Mattilsynet i sin pressede ressursituasjon forsøker å støtte oppunder tiltak som reduserer tilsynets arbeidsbelastning. Gjennom «dyrevelferdsprogrammene» «slipper» mattilsynet å bruke like mye ressurser på regelverksutvikling og tilsyn. Sett i lys av alle de negative sidene ved «dyrevelferdsprogrammene» mener vi imidlertid likevel at

manglende ressurser ikke er tilstrekkelig årsak for å støtte oppunder et program som både gir misvisende resultater, er med på å grønnvaske industrielt dyrehold, og i tillegg bryter med kontrollforordningen. Vi foreslår derfor at det igangsettes en prosess med å snu trenden med privatisering av dyrevelferdsregelverket og tilsynet med dette. Våre videre kommentarer om «dyrevelferdsprogrammene» nedenfor er subsidiære bemerkninger som bare er av relevans dersom man velger å opprettholde praksisen med «dyrevelferdsprogram».

Forslag: Mattilsynet igangsetter en prosess med å avprivatisere dyrevelferdsregelverket, gjennom å gå bort fra private og industristyrte «dyrevelferdsprogram».

6.2 Mangelfull effekt og brudd på kontrollforordningen

Et annet problematisk element ved «dyrevelferdsprogrammene» er at kontrollene med programmet forhåndsvarsles, slik at produsentene kan forberede seg på kontrollene. Dette kan potensielt medføre at kontrollene gir et svært misvisende bilde av forholdene på norske gårder. For eksempel indikerer tall fra tilsynene utført av de private veterinærene innleid av griseindustrien i forbindelse med «dyrevelferdsprogrammet» for gris fra 2021 at bare 2,6 % av produsentene brøt regelverket for tildeling av rotemateriale (Nortura, 2022a). Mattilsynets egne, uavhengige og uvarslede inspeksjoner, avdekket derimot brudd på reglene for tildeling av rotemateriale i hele 32% av de inspiserte besetningene (Mattilsynet, 2022b). Differansen mellom disse funnene er enorm, og illustrer at «dyrevelferdsprogrammene» hverken er egnet til å avdekke regelverksbrudd, eller til å gi sikre tall å basere beslutninger om dyrevelferd på. Tvert imot kan tallene gi oss en falsk trygghet om at dyrevelferden er bedre enn det den i realiteten er, med alle de negative konsekvenser dette medfører.

Mattilsynets oppsummerer selv flere av utfordringene med slike «dyrevelferdsprogram» i høringssammenstillingen i forbindelse med utarbeidelse av «dyrevelferdsprogram» for mink (Mattilsynet, 2017). Etter å ha sammenliknet «dyrevelferdsprogrammet» for mink med «dyrevelferdsprogrammet» for kylling, skriver Mattilsynet:

«Mattilsynets erfaring fra tilsyn er også at kontroller bør være uanmeldte for å gi et riktig bilde av forholdene i dyreholdet. Vi mener derfor det er en svakhet i dyrevelferdsprogrammet og et brudd på kontrollforordningen at det legges opp til forhåndsvarslede kontroller fra WelFur og privatpraktiserende veterinærer. Mattilsynet er enig i at den modellen som er foreslått, hvor næringen kontrollerer seg selv, kan være utfordrende»

Dersom «dyrevelferdsprogrammene», til tross for sine store mangler, videreføres i den oppdaterte forskriften, vil det være nødvendig å sette inn tiltak for å sikre at kontrollene er uanmeldte, og hindre at programmene og kontrollene med dette bryter med kontrollforordningen.

Forslag: Forskriftens §29a tredje ledd bokstav b, §35b første ledd bokstav b, og §37 første ledd bokstav b suppleres med et krav om at de eksterne revisjonene skal utføres av uavhengig tredjepart og at kontrollene skal være uanmeldte. På samme måte bør også besøkene fra privatpraktiserende veterinær etter §29a tredje ledd bokstav c, §35b første ledd bokstav c, og §37 første ledd bokstav c være uanmeldte, for å gi veterinæren et realistisk inntrykk av dyreholdet på en vanlig dag.

6.3 Deltakelse i «dyrevelferdsprogram» bør ikke tillate dårligere dyrevelferd

Som nevnt går dyrevelferdsprogrammene i hovedsak ut på å sikre at eksisterende lov- og forskriftskrav overholdes av fjørfeindustrien. Å kalle program som ikke sikrer vesentlige velferdsforbedringer ut over forskriftens minimumskrav for «dyrevelferdsprogram», kan i seg selv sees på som en strategisk grønnvasking av intensiv husdyrproduksjon

For kylling er det særlig problematisk at deltakelse i «dyrevelferdsprogrammet» medfører at deltakerne får lov til å øke dyretettheten fra 25 kg/m² til 36 kg/m² (Forskrift om hold av høns og kalkun, 2001, §35a), hvilket i følge Vitenskapskomiteen for mattrygghet (2008) har en signifikant negativ effekt på dyrevelferden til slaktekylling. Det er svært urimelig og misvisende dersom deltakelse i et «dyrevelferdsprogram» gir mulighet til å redusere velferden for dyrene. En må som et minimum kunne forvente at dyr som er med i et «dyrevelferdsprogram» får et like «bra» levemiljø som dyr som ikke er med i programmet.

Forslag: Forskriftens §35a, annet ledd endres, slik at deltakelse i dyrevelferdsprogrammet ikke medfører tillatelse til å drive med høyere dyretettheter enn den grunnleggende grensen på 25 kg/m².

6.4 Forvaltning, transparens og effektivisering av tilsynsarbeid

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsinnspill av 04.07.2017 til nye regler for hold av pelsdyr (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017). I høringsinnspillet omtaler departementet en planlagt forskriftsfestet dyrevelferdsprogram for mink, og skriver:

«Siden deltakelse i velferdsprogrammet vil være et vilkår for unntak fra et forskriftsbestemt forbud mot gruppehold av mink, vil avgjørelser om utelukkelse fra velferdsprogrammet alt kunne anses som enkeltvetak etter

fvl. § 2 første ledd bokstav b, jfr. bokstav a. Dette vil også gjelde andre avgjørelser og sanksjoner som treffes og iverksettes i forbindelse med Norsk Pelsdyrslags forvaltning av velferdsprogrammet. I den forbindelse viser vi også til fvl. § 1 tredje setning som bestemmer at også private rettssubjekter som Norsk Pelsdyrslag vil regnes som forvaltningsorgan i saker hvor det treffes enkeltvedtak eller utferdiges forskrift.»

Slik vi ser det, vil de samme momentene som Justis- og Beredskapsdepartementet trekker frem, også være gjeldende for dyrevelferdsprogrammene for fjørfe. Vedtak i forbindelse med dyrevelferdsprogrammene for fjørfe vil således være å regne som forvaltningsvedtak etter forvaltningsloven §2b, jf. forvaltningsloven §1, tredje punktum.

Særlig tydelig er parallellen fra dyrevelferdsprogrammet for mink til den foreslåtte forskriftens §35a, der deltakelse i dyrevelferdsprogrammet for slaktekylling medfører unntak fra det generelle forbudet mot høyere dyretetthet enn 25 kg/m² for slaktekylling. Med bakgrunn i Justis- og beredskapsdepartementets innspill konkluderte Mattilsynet slik:

«Med referanse til innspillet fra Justis- og beredskapsdepartementet foreslår vi å ta inn i forskriftens bestemmelser om tilsyn og vedtak at Mattilsynet kan delegerer myndigheten til å føre tilsyn og fatte vedtak etter § 24 b. Dette er satt inn i det reviderte forskriftsutkastet.

Når dyrevelferdsprogrammet er vedtatt, vil Mattilsynet delegerer myndigheten til Norges Pelsdyrslag eller eventuell annen instans som skal ha oppgaven med å følge opp programmet. I den forbindelse kan man også slå fast hvilken instans som skal behandle klager, både på enkeltvedtak som er fattet i medhold av § 24b, og på saker som gjelder innsyn i opplysninger i dyrevelferdsprogrammet.

Det følger av forskriftens bestemmelser om tilsyn og vedtak at Mattilsynet fører tilsyn og kan fatte nødvendige enkeltvedtak etter alle forskriftsbestemmelsene. Dette innebærer at Mattilsynet også kan føre tilsyn med § 24b.» (Mattilsynet, 2017)

På samme måte som både (Mattilsynet, 2017) og Justis- og beredskapsdepartementet (2017) påpekte for pelsdyr, bør det også i forskrift om hold av høns og kalkun tydeliggjøres den forvaltningsmessige rollen forvaltere av dyrevelferdsprogram besitter, samt hvordan dette må sees i sammenheng med både forvaltningsloven og offentligloven. Dett inkluderer også innsynsmuligheter og hvem som behandler klager på vedtak fattet av forvalterne av dyrevelferdsprogrammene. I Mattilsynet sin vurdering av høringsinnspillene fra pelsdyrhøringen konkluderte Mattilsynet med at: «For å styrke rettssikkerheten for produsenter som blir ekskludert, kan Mattilsynet være klageinstans.» Nettverk for dyrs frihet mener dette vil være fornuftig også for dyrevelferdsprogrammene regulert i forskrift om hold av høns og kalkun.

For å effektivisere Mattilsynets tilsynsarbeid og gjøre det enklere å føre risikobaserte tilsyn, mener vi også det bør innarbeides et krav om at alle rapporter fra tilsyn med dyrevelferdsprogrammene, skal oversendes Mattilsynet uten ugrunnet opphold. Dette vil bidra til å øke Mattilsynets treffsikkerhet ved tilsyn, og mulighet til å prioritere sine tilsynsressurser mot de dyrehold der det er størst behov for oppfølging. I tillegg vil det sikre Mattilsynet større mulighet til å føre tilsyn med «dyrevelferdsprogrammet».

Forslag: Det innarbeides bestemmelser som tydeliggjør dyrevelferdsprogrammenes forhold til offentleglova og forvaltningslova, herunder klagebehandling. Rapporter fra ekstern revisjon av etterlevelse av dyrevelferdsprogrammet, samt privatpraktiserende veterinærs rapport fra besøk i forbindelse med dyrevelferdsprogrammene skal sendes til Mattilsynet fortløpende. En oversikt på produsentnivå over resultatene av kontrollen fra foregående år skal forelegges Mattilsynet innen 1. mars.

6. Dyrevelferdsplan - §29b, §35c, §37a

Nettverk for dyrs frihet stiller seg spørrende til formålet med å innføre et eget krav om etablering av såkalte «dyrevelferdsplaner». Mattilsynet skriver selv i høringsbrevet at formålet med planene er å «sikre at grunnleggende forskriftskrav blir gjennomført». Slik vi ser det er det en selvfølge at grunnleggende forskriftskrav blir gjennomført, og vi har vanskeligheter med å se poenget med å vedta en egen bestemmelse om at dyreholder skal skrive et eget dokument om at vedkommende planlegger å følge de andre bestemmelsene.

Mattilsynet skriver riktignok at planen i tillegg til dette skal «medvirke til målrettede tiltak som vil sikre god velferd i fjørfeholdet», men bestemmelsene om «dyrevelferdsplan» stiller ingen krav til dyrevelferdstiltak ut over det som allerede er lov- og forskriftsfestet. Det eksisterer allerede både kompetansekrav, krav om riktig håndtering av syke og skadde dyr, krav til korrekt avliving, og krav om at dyr skal ivaretas også i krisesituasjoner.

Bestemmelsen bidrar dermed ikke med noen som helst form for positivt løft for dyrevelferden til norsk fjørfe. Den eneste mulige effekten av et krav til en såkalt «dyrevelferdsplan», er at det vil bli nok en mulighet for fjørfeholdet til å grønvaske seg selv, slik de allerede gjør gjennom henvisning til de såkalte «dyrevelferdsprogrammene».

Forslag: Bestemmelsene om såkalte «dyrevelferdsplaner» strykes.

7. Kilder

- Animalia. (2020). Den norske kjøtt- og eggbransjes retningslinje for dyrevelferdsprogram verpehøns Versjon 2.
- Animalia. (2021a). *Kjøttets tilstand 2021*. Retrieved 25.01.2021 from <https://www.animalia.no/globalassets/kjottets-tilstand/kt21-web-endelig.pdf>
- Animalia. (2021b). *Ulike driftsformer for eggproduksjon*. Retrieved 24.08.2022 from <https://www.animalia.no/no/Dyr/fjorfe/helse-og-velferd-hos-verpehons/ulike-driftsformer-for-eggproduksjon/>
- Bircher, L., Hirt, H., & Oester, H. (1996). Sitzstangen in der Mastputenhaltung. *KTBL Schrift*(373), 169-177.
https://www.ktbl.de/fileadmin/user_upload/Allgemeines/Download/DVG-Tagung/P_11373_small.pdf
- Chen, X., Jiang, W., Tan, H. Z., Xu, G. F., Zhang, X. B., Wei, S., & Wang, X. Q. (2013). Effects of outdoor access on growth performance, carcass composition, and meat characteristics of broiler chickens. *Poultry science*, 92(2), 435-443.
<https://doi.org/https://doi.org/10.3382/ps.2012-02360>
- Crowe, R., & Forbes, J. (1999). Effects of four different environmental enrichment treatments on pecking behaviour in turkeys. *British poultry science*, 40(S1), 11-12.
- Danish Veterinary and Food Administration. (2021). Position paper on a new EU legislative frame for animal welfare. In.
- De Jong, I., & Goërtz, M. (2017). Broiler chicken stocking density affects use of environmental enrichment objects. Xth European Symposium on Poultry Welfare, Den norske veterinærforening. (2000). Høring av forslag til ny forskrift om hold av fjørfe og kalkun. In. Oslo.
- Dyrevelferdsloven. (2009). *Lov om dyrevelferd av 19. juni 2009 nr. 97*. Retrieved 18.01.2022 from <https://lovdata.no/pro/NL/lov/2009-06-19-97>
- Fiks, T., & De Jong, I. (2007). Mutilations in poultry European poultry production systems. *Lohmann Information*, 42(1), 35-46.
- Fjeld, I. E. (2021). *EU vil ha forbud mot burhøns: – Vanskelig for flere norske bønder*. NRK. Retrieved 24.08.2022 from <https://www.nrk.no/norge/eu-vil-ha-forbud-mot-burhons--vanskelig-for-flere-norske-bonder-1.15567398>
- Forskrift om hold av høns og kalkun. (2001). *Forskrift om hold av høns og kalkun av 12. desember 2001 nr. 1494*. Retrieved 25.05.2022 from <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2001-12-12-1494>
- Forskrift om hold av svin. (2003). *Forskrift om hold av svin av 18. februar 2003 nr. 175*. Retrieved 13.01.2022 from <https://lovdata.no/pro/#document/SF/forskrift/2003-02-18-175>
- Gentle, M., & Hunter, L. (1988). Neural consequences of partial toe amputation in chickens. *Research in Veterinary Science*, 45(3), 374-376.

- Hestetun, H. H. (2011). Resultater fra Norturas Eggkontroll 2008 - 2010 - Fokus på innreiing. *Fjørfe(6)*, 24 - 25.
- Hestetun, H. H. (2014). Resultater fra Norturas eggkontroll 2011 - 2013 med fokus på innreiing. *Fjørfe(3)*, 19 - 20.
- Hestetun, H. H. (2016). Norturas eggkontroll 2013 - 2015 - Siste resultat frå «den gamle eggkontrollen». *Fjørfe(5)*, 26 - 27.
- Johansen, J. R. E., & Sørheim, K. (2019). *Driftssystemer for slaktekylling som ivaretar helse og dyrevelferd, krav om økt andel egenprodusert fôr og utfasing av konvensjonelle proteinfôrmidler i økologisk fjørfeproduksjon* (Norsøk-rapport, Issue).
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). Høring - Forslag til nye og endrede regler om hold av pelsdyr. In *Mattilsynets referanse: 2014/12088*.
- Martrenchar, A., Huonnic, D., & Cotte, J. (2001). Influence of environmental enrichment on injurious pecking and perching behaviour in young turkeys. *British poultry science*, 42(2), 161-170.
- Mattilsynet. (2017). *Forslag til endringer i forskrift om hold av pelsdyr - sammenstilling og vurdering av høringsuttalelser*. Oslo
- Mattilsynet. (2022a). HØRING AV FORSLAG TIL ENDRING AV FORSKRIFT OM HØNS OG KALKUN. In.
- Mattilsynet. (2022b). *Nasjonal tilsynskampanje om velferd for svin 2021 - 2022 - foreløpige funn, per 3. tertial 2021*. Retrieved 19.04.2022 from https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/produksjonsdyr/svin/tilsyn_med_velferden_for_svin_2021_2022/forelopige_funn_nasjonal_tilsynskampanje_om_velferd_for_svin_3_tertial_2021.46061/binary/Forel%C3%B8pige%20funn%20Nasjonal%20tilsynskampanje%20om%20velferd%20for%20svin%203.%20tertial%202021
- Mejdell, C. (2005). *Verpehøns i løsdrift - en utredning om dyrevelferd* (VESO rapport, Issue).
- Nortura. (2022a). *Dyrevelferd hos svin*. Retrieved 23.08.2022 from <https://www.nortura.no/nyheter/dyrevelferd-hos-svin>
- Nortura. (2022b). *Dyrevelferdsoppsummering 2021*.
- Pedersen, I. (1998). Årsrapport for 1997 fra Norsk Fjørfelags effektivitetskontroll for verpehøner. *Fjørfe(3)*, 22 - 23.
- Rensmoen, C. (1995). Effektivitetskontroll verpehøner - Årsrapport fra 1994. *Fjørfe(3)*.
- Riber, A., Van de Weerd, H., De Jong, I., & Steinfeldt, S. (2018). Review of environmental enrichment for broiler chickens. *Poultry science*, 97(2), 378-396.
- Riber, A. B. (2017). Alternatives to mutilation of the outermost joint of the backward-facing toe in broiler breeder males.
- Riber, A. B., Heinrichsen, L. K., & Tahamtani, F. M. (2018). *Undersøgelse af gangegenskaber hos danske konventionelle og økologiske slagtekyllinger anno 2016/2017*. https://pure.au.dk/portal/files/121058392/Kortl_gning_af_gangproblemer_slagtekyllinger_260118.pdf
- Rædergård, S. (2009). Norturas eggkontroll 2008. *Fjørfe(5)*, 20 - 22.

- Sanchez-Casanova, R., Sarmiento-Franco, L., Segura-Correa, J., & Phillips, C. J. C. (2019). Effects of Outdoor Access and Indoor Stocking Density on Behaviour and Stress in Broilers in the Subhumid Tropics. *Animals*, 9(12).
- sans, E. C. d. O., Dahlke, F., Freitas Federici, J., Tuytens, F. A. M., & Forte Maiolino Molento, C. (2021). Welfare of broiler chickens in Brazilian free-range versus intensive indoor production systems. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 1-13.
<https://doi.org/10.1080/10888705.2021.1992280>
- Schuck-Paim, C., Negro-Calduch, E., & Alonso, W. J. (2021). Laying hen mortality in different indoor housing systems: a meta-analysis of data from commercial farms in 16 countries. *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-81868-3>
- St.meld. nr. 12 (2002-2003). *Om dyrehold og dyrevelferd*. Oslo: Landbruks- og matdepartementet Retrieved from
<https://www.regjeringen.no/contentassets/c98830ebd968483082a2d042b9eb2a65/no/pdfs/stm200220030012000dddpdfs.pdf>
- Statens Dyrehelsetilsyn - Sentralforvaltningen. (2000). Høring av forslag til ny forskrift om hold av fjørfe og kalkun. In. Oslo.
- Stortingets næringskomité. (2022, 08.06.2022). *Innstilling fra næringskomiteen om Endringer i statsbudsjettet 2022 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2022) - Innst. 462 S (2021–2022)*. Retrieved 24.10.2022 from
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2021-2022/inns-202122-462s/>
- Stratmann, A., & Ringgenberg, N. (2022). Use of different elevated structures by commercial fattening turkeys in Switzerland. *Journal of Applied Poultry Research*, 100304.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.japr.2022.100304>
- Valland, D., & Bjerve, L. (1999). Årsrapport 1998 fra Effektivitetskontrollen. *Fjørfe*(3), 24 - 25.
- Valland, D., & Bjerve, L. (2000). Årsrapport 1999 fra Effektivitetskontrollen. *Fjørfe*(4), 42 - 43.
- Vitenskapskomiteen for mattrygghet. (2008). *Risikovurdering av dyrevelferd i forhold til dyretetthet i forbindelse med endring av forskrift om hold av høns og kalkun* (VKM Report 2008: 39, Issue.
- Vitenskapskomiteen for mattrygghet. (2016). Risk assessment on welfare in turkeys. Opinion of the Panel of Animal Health and Welfare of the Norwegian Scientific Committee for Food Safety.